

MOTIVELE ORNAMENTICII TRADIȚIONALE APLICATE ÎN SOLUȚIONAREA DECORATIVĂ A VESTIMENTAȚIEI EXTERIOARE CONTEMPORANE

Irina NISTORICA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Lucrarea reprezintă un studiu aplicativ al portului tradițional moldovenesc și aspecte de implementare a acestuia într-un model vestimentar modern. Studiul este bazat pe: particularitățile structurale ale costumului, implementând piesele de bază din portul tradițional; specificul ornamenticii și tehnicilor de decorare; ceea ce determină valoarea teoretică a lucrării. Valoarea practică constă în elaborarea unui model vestimentar cu broderie ce implică motive ornamentale specifice teritoriului Republicii Moldova.*

Introducere

Poporul moldovenesc este unul din puținele popoare care și-a păstrat funcțiile sociale mai îndelung decât alte popoare. Atât Moldova, România, cât și alte regiuni locuite de poporul moldovenesc, se remarcă printr-o varietate extraordinară de costume populare. Costumul tradițional este situat în epicentrul viziunii asupra lumii, ce comunică cu sfera sacralului, astfel că tot ce ține de confecționarea și îmbrăcarea lui este perceput cu multă afectivitate. Fiind unul dintre cele mai relevante simboluri sociale, costumul impune o mare responsabilitate tuturor celor care operează în sfera lui creându-l, purtându-l, admirându-l și chiar cercetându-l.

Portul tradițional moldovenesc își are o tradiție lungă în mare parte comună cu cea a românilor din Oltenia și mai puțin cu cea a românilor din Transilvania și Banat. Motivele acestui port, tradițional, diferit pentru bărbați și femei în parte, își au începuturile din vremurile Daciei, cu câteva deosebiri care constau în detalii decorative, cromatică și croi. În spațiul Moldovei istorice portul popular, confecționat în condiții casnice după tipare vechi, a fost un fenomen unitar până la sfârșitul secolului XVIII-lea, care de-a lungul secolelor devenind o adevărată măiestrie a moldoveanului și o componentă esențială a patrimoniului cultural.

Modul tradițional de viață s-a păstrat în formele sale definitorii încă multă vreme. Satele au păstrat în mod diferit costumul de sărbătoare, în funcție de demnitatea cu care și-au tratat și apărât identitatea. Costumul aflat sub legitățile tradiției începe să interacționeze cu moda. Sub influența elitelor locale cosmopolite și a celor ce reprezentau alteritatea culturală, determinând moda timpului, hainele de tradiție urbană erau etalate pentru a prezenta prestigiul social.

Caracteristici evolutive a ornamenticii tradiționale basarabene

Ornamentica tradițională, constituie ansamblul elementelor, compozițiilor ornamentale și motivelor decorative, ce formează decorul produsului. Inserată în contextul etnopsihologic și etnocultural, prin diversitatea de motive decorative, ornamentica nu reprezintă doar decorul, dar exprimă viziunea colectivității umane asupra lumii, precum și un mod de comunicare ideatic. Constituie o multitudine de semnificații exprimate plastic prin semne, simboluri, care inițial au fost stilizate într-o variantă mai modernă prin care ilustrează istoria existențială și spirituală a poporului nostru. În portul tradițional moldovenesc evoluția artei ornamentale constă în noțiunile ei de bază care își au începuturile de la *formă, semn, simbol, arhetip, cultură, inovație, artă generativă, estetic țărănesc* și locul acestora în contextul artei ornamentale.

Motivele și culorile specifice tradiționalului moldovenesc, cele mai des întâlnite sunt: *cruciulița, broderia pe fire*, culorile aprinse de un *roșu și galben*, adeseori pe un fundal închis, *negru sau maro* la fustă, și de obicei, aceleași culori pe fundal *alb*, la bluză și mâneci. Ornamentele de bază ale portului popular moldovenesc prezintă: *motive florale stilizate*; „*Altiță râuri*”, *uzoare din triunghiuri*, *motive geometrice*, *motive zoomorfe*, *motive antropomorfe*, *motivul pomul vieții*, *motivul șuvoi* care exprimă *simbolul apei*.

Ornamentica tradițională este studiată cu scopul elucidării unor motive reprezentative, originale ce provoacă interes din viziunea tendințelor designului actual. Astfel, elementele decorative au fost preluate din covoarele create și păstrate pe teritoriul Republicii Moldova, și anume motivele geometrice precum: *cercul, linia, triunghiul și romb*, care împreună definesc identitatea pură. În mod deosebit se va prezenta simbolismul universal al identității culturale, ca motiv ornamental omniprezent în arta populară. Un alt motiv inspirațional este „*Pomul vieții*” în care deasemenea au fost selectate câteva motive geometrice care ulterior au fost bine stilizate și aplicate prin broderie direct pe produs.

„Pomul vieții” reprezintă un simbol al vieții în continua evoluție cosmică: moarte și regenerare, ce înlesnește comuniunea între cele 3 niveluri ale cosmosului: cel subteran, prin rădăcini; suprafața pământului, prin trunchi și crengile de jos; înaltul, prin ramurile dinspre vârf. Avându-și rădăcinile înfipte în pământ și crengile înălțate spre cer, arborele este considerat ca un simbol al raporturilor ce se stabilesc între pământ și cer.

A

B

C

D

Figura 1. Covoare și scoarțe basarabene

A – Reproducere de pe originalul unei scoarțe de la sf. secXVIII achiziționată în Muzeul de Etnografie din Criuleni.

B – Reproducere de pe originalul unei scoarțe din colecția privată ce datează cu jumătatea a doua a sec XVIII

C, D – Reproduseri de pe originalul unei scoarțe/ covor de la sf. sec XVIII achiziție din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

Pomul vieții, ca element decorativ, a străbătut toate epocile istorice, supraviețuind până astăzi, în decorul tuturor domeniilor reprezentative ale artei populare, semnificațiile magice și religioase, încărcăturile simbolice, care i s-au atribuit în cadrul diverselor culturi, s-au modificat. Arborilor și copacilor, datorită staturii lor mărețe, impozante, li s-a atribuit o semnificație cosmică, au devenit cele mai reprezentative simboluri ale dinamicii ciclului neîntrerupt al succesiunii anotimpurilor (similar cu cel al vieții omenești), a morții și a reînvierii naturii. Avându-și rădăcinile înfipte în pământ și crengile înălțate spre cer, arborele este considerat simbol al raporturilor ce se stabilesc între pământ și cer. În acest sens, el are caracterul unui centru, ceea ce-l face să fie sinonim cu Axa lumii.

Savantul român Mircea Eliade distinge șapte interpretări principale pe care, de altfel, nu le considera exhaustive, dar care se articulează toate în jurul ideii de Cosmos viu, în veșnică regenerare: „Simbol al vieții în continuă evoluție, în ascensiune spre cer, arborele evocă întreg simbolismul, pe de altă parte, el slujește drept simbol pentru caracterul ciclic al evoluției cosmice: moarte și regenerare, înlesnește comuniunea între cele trei niveluri ale cosmosului: cel subteran, prin rădăcini ce răscolesc adâncurile; suprafața pământului, prin trunchi și crengile de jos; înaltul, prin ramurile dinspre vârf, atrase de lumina cerului”. Arborele vieții adună toate elementele vitale: pământ, foc, apă: „Apa circulă cu seva lui, pământul i se încorporează printre rădăcini, frunzele i se nutresc în aer, iar prin frecarea lemnului se obține focul”.

Aspecte de soluționarea artistică a modelul vestimentar

În urma studiului teoretic al portului tradițional, ornamenticii și identificării trăsăturilor specifice ale acestuia, s-a elaborat un model vestimentar inedit destinat portului uzual. Modelul reprezintă un palton de croială complexă care imită prin formă o pelerina. Este realizat dintr-un material din semilână de culoare roz ce oferă un spațiu plastic potrivit pentru dezvoltarea motivelor ornamentale inspirate din covoarele Basarabene. Firul selectat pentru realizarea broderiei netede integrează soluția cromatică și corespunde suprafeței texturale sugerând expresiile texturale și contrastante din covoarele și scoarțele tradiționale basarabene. Transpunerea trăsăturilor sursei s-a realizat prin intermediul următoarelor aspecte:

Figura 2. Aspectul exterior al produsului vestimentar realizat

- *Forma și croiala produsului redă un aspect modern inspirat din portul tradițional Moldovenesc. Paltonul este realizat din țesătură de semilână, care a fost o inspirație preluată direct din covoarele tradiționale realizate din lână torsionată și prelucrată în condiții casnice;*
- *Motivul ornamental utilizat în model sunt elementele geometrizate preluate din covorul basarabean, în special, motivul ornamental pomul vieții care ulterior au fost stilizate și utilizate în calitate de decor prin tehnica broderiei manuale cu acul pe țesătură de palton;*
- *Soluțioarea cromatică a modelului reprezintă o abordare inedită și corespunde principiului raportării contrastante a motivelor ornamentale specific covoarelor basarabene. Produsul se încadrează într-o gamă cromatică caldă de un roz pal, iar ornamentul este alcătuit din contrastul cald și rece al culorilor, cu 2 variații de gri, un violet, roz și alb. Aceste culori denotă frumusețea produsului ce redă o expresie clară a identității culturale tradițional moldovenești (fig. 1).*

Concluzii

Tradiția este baza, legea culturii noastre. Ea este definitorie și în tot ce înseamnă costum tradițional, popular, folcloric, național. Ne vom conforma întocmai acestei legi atunci când dorim să confecționăm, să purtăm ori să promovăm acest tip de costum. Toate celelalte improvizări în baza lui vor trece sub incidența cunoscutele stiluri numite popular, folk, etno, pop, care au dreptul la existență ca și toate celelalte forme culturale, dar nu vor fi confundate cu adevăratul costum tradițional. Experiența multiseclară colectivă de confecționare a straielor din materie primă locală, în conformitate cu tiparele tradiției general-acceptate, a acumulat și perpetuat un fond bogat de tehnici și abilități care este parte integrantă a patrimoniului cultural imaterial. Dar procesele de modernizare au avut ca efect simplificarea mijloacelor tehnice de confecționare a pieselor de port, practicarea celor mai ușor de executat. În aceste condiții se pot pierde irecuperabil deprinderi necesare pentru a țese pânze (precum este pânza pentru cămăși, pantaloni, năframe, marame) și cele pentru a țese catrințe, fote, brâie, chingi, frânghii, dar și stofă pentru a coase ȋtari, berneveci, sumane etc. Este periclitată continuitatea bogăției tehnicilor de coasere și brodare a pieselor vestimentare. Acum este oportun să conștientizăm că se poate valorifica această bogăție tehnico-artistică prin aplicarea ei în practică.

Bibliografie

1. Drâmba O. Istoria culturii și civilizației. București, 2008.
2. Eliade M. Imagini și simboluri. București, 1994.
3. Chevalier J., Gheerbrant A. Dicționar de simbo-luri. Iași, 1999.
4. Vuia R. Mitologia română. București, 1983
5. Postolachi E., Zelenciuc V. Covorul moldovenesc. Chișinău, 1985
6. Buzilă V. Costumul popular din Republica Moldova, Chișinău, 2011